

АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРИ ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті зроблено аналіз базових цінностей особистості, а саме: когнітивних, етичних і естетичних, ідеалів, переконань. Стверджується, що базові цінності, з одного боку, є фундаментом, на якому вибудовується духовна сила особистості, а з іншого – саме завдяки духовній енергії людина здатна усвідомлено формувати особистісну аксіологічну цілісність. Підкреслено, що головною ознакою людини як особистості є духовність як здатність цілісного світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння і світоперетворення на основі базових цінностей. Доведено, що життєтворчість, яка ґрунтується на світоглядних цінностях і переконаннях, дозволяє людині перетворюватися на особистість, яка є духовним ядром людської життєдіяльності.

Ключові слова: цінності, когнітивні цінності, етичні цінності, естетичні цінності, ідеали, переконання, культура життєтворчості особистості, виховання, ціннісні орієнтації, активна життєва позиція, формування особистості, духовність, світоперетворення, самоідентифікація, самоактуалізація.

Сучасну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як трагічну для більшості людей з погляду економічних і соціокультурних умов існування. Однак системною кризою є криза духовна. Це відчуття величезної кількості людей безглуздості того життя, що вони ведуть. Життя ускладнене тим, що в ньому важко знайти позитивний зміст через руйнування старих і дискредитації «нових» цінностей.

Духовна криза особистості – це втрата сенсу життя. Гострота вічних питань не залежить від віку, однак для молодих людей їхня невіршеність найчастіше призводить до глибокої психологічної кризи особистості.

Життєтворчою основою духовного світу людини є її ціннісно-орієнтаційні спрямування та волевиявлення. Саме рефлексивне самоусвідомлення фундаментальних цінностей особистості перетворює людину з об'єкта, якому нав'язуються світоглядні і суспільні норми та цінності, на суб'єкт життєтворчості, який здатен, звільняючи творчу і вольову енергію, визначати глибинні мотивації та спонування як своїх мисленнево-чуттєвих, так і діяльно-практичних проявів.

Тому метою статті є визначення і структуризація базових особистісних цінностей, що є необхідною умовою життєтворчості, в

якій людина проявляє свої духовні здатності до світоперетворення, самоідентифікації і самоактуалізації.

До аналізу базових особистісних цінностей у науковому світі зверталася ціла плеяда вітчизняних і зарубіжних учених. Важливими для аналізу цієї проблеми є праці М. Бердяєва, С. Булгакова, М. Гайдеггера, С. Франка, Е. Фромма, К. Ясперса, а також дослідження І. Беха, І. Ільїна, К. Островського, Т. Титаренка та ін.

Соціалізація особистості як один з елементів життєтворчості включає засвоєння соціального досвіду та її соціальну активність на основі світоглядно-ціннісного перетворення досвіду. У цьому сенсі соціалізація збігається з розвитком особистості.

Ідеали, норми, засоби і цілі, що постають як базові цінності особистості, утворюють систему її ціннісних орієнтацій, стрижень її свідомості і є імпульсом її дій та вчинків. Найважливішим моментом соціалізації є самоактуалізація особистості.

Існують різні способи і принципи класифікації та ієрархії цінностей. Можна виокремити цінності-цілі або вищі (абсолютні) цінності та цінності-засоби (інструментальні цінності). Говорити можна про цінності позитивні і негативні, маючи на увазі їхнє соціальне значення і наслідки їх реалізації.

Можна виокремити матеріальні і духовні цінності тощо. Важливим тут є те, що всі вони знаходяться між собою в тісному взаємозв'язку та єдності, утворюючи цілісність світу кожної людини, створюючи основу світогляду. Ми зосередимося саме на цілісності базових цінностей особистості, які, будучи світоглядним фундаментом, формують життєтворчі потенції людини.

Нашим завданням є визначення і структуризація тих фундаментальних особистісних цінностей, визначення та установку ієрархії яких М. Бердяєв назвав «трансцендентальною функцією свідомості» [1, 317]. Тобто базові цінності особистості є не основою простого оціночного сприйняття дійсності, а необхідною умовою життєтворчості, в якій людина проявляє свої духовні здатності до світоперетворення, самоідентифікації і самоактуалізації.

Виокремимо дві трансцендентальні основи будь-якого аксіологічного саморозуміння особистості. Незважаючи на різні форми диференціації цінностей та їх релятивний характер, існує світоглядна позиція, без якої неможливо самовизначення людини, – це цінність самої людини, її життя. Ні від чого не залежний принцип, за яким людина завжди є цінністю-метою і ніколи – цінністю-засобом, є першою з необхідних умов формування самоцінної особистості, здатної до життєтворчості.

Людина – це самоцінність, а її особистість – абсолютна цінність. Вона є суб'єктом цінностей і ціннісного відношення, сама постановка питання про цінності поза людиною позбавлена смислу.

Аксіологічна суб'єктність особистості стає можливою за наявності другої трансцендентальної основи – свободи волі, яка виявляється у здатності вибирати свою долю, шляхи свого життя, самореалізуватися в процесі життєтворчості і світоперетворення. Видатний російський філософ С. Булгаков стверджував, що саме через людську свободу реалізується всезагальна (в його філософії – божественна) ідея світотворення: «Тільки тоді закінчиться створення світу, коли самоздійсниться Божественна всемогутність на основі творчої свободи» [2, 351]. При цьому, розглядаючи базові цінності особистості, ми будемо наголошувати на тому, що саме внутрішня, духовна, позитивна свобода як вольова здатність до творчості може бути трансцендентальним фундаментом самоздійснення особистості. Саме про співвідношення такої внутрішньої (духовно-творчої) і зовнішньої (свободи «від» – негативної) свободи І. О. Ільїн писав наступне: «Воістину вільною є духовно самостійна людина; людина ж, звільнена лише в зовнішньому, може зловживати своєю свободою і перетворювати її в абсолютну внутрішню несвободу, в жахливе внутрішнє рабство» [3, 175].

Таким чином, абсолютна цінність людини та її здатність до вільної життєтворчості на основі вольового, морального зусилля являють собою фундамент формування цілісного комплексу базових цінностей особистості. Далі розглянемо, в чому вони полягають, і яким чином створюється саме цілісне аксіологічне поле особистості.

Самоздійснення людської особистості на основі згаданих нами трансцендентальних умов можливе лише за наявності цілісності когнітивних, етичних і естетичних цінностей. Саме ці цінності (в загальному плані, адже кожна з них являє собою складну ієрархізовану структуру) складають фундамент життєтворчості особистості.

Світоперетворення і життєтворчість відбуваються в процесі формування цієї аксіологічної бази особистості. На нашу думку, саме в проєкційному плані можна розглядати особистість і її смислотворення, адже ціннісна основа життєтворчості, не втрачаючи своєї трансцендентальної цілісності, постійно знаходиться під впливом різноманітних факторів як зовнішнього (соціо-природного), так і внутрішнього (духовно-вольового) характеру. Таким чином, першою базовою аксіологічною структурою особистості є її когнітивна складова.

Особистість людини визначається постійним внутрішнім прагненням до самоствердження і самоздійснення через таку фундаментальну цінність, як істина. Саме в категорії істини (яку, на нашу думку, не можна розглядати виключно гносеологічно або як «відповідну» властивість знання) міститься внутрішнє, основоположне переконання людини в ціннісній наповненості власного існування, у наявності смислу життя. У такому плані категорія істини набуває гуманістично-особистісного характеру, стає інтегрально-ціннісною основою самостворення особистості і її здатності до світоперетворення.

М. Гайдеггер вважав, що саме з усвідомлення такого характеру розуміння істини починається гуманістичне ставлення до людини: «Гуманізм» буде означати тоді, якщо ми наважимося зберігати це слово, тільки одне: сутність людини сутнісна лише для істини буття» [4, 210]. Таким чином, буттєве самоствердження людини починається тоді, коли вона в основу особистісної життєтворчості закладає глибоке переконання в необхідності формування аксіологічної фундаментальності категорії істини.

Окрім того, необхідно зазначити ще одну важливу фундаментально-аксіологічну характеристику істини, як базової цінності особистості, а саме: її комунікативну природу, яка не просто дозволяє людям спілкуватися на основі єдиних поняттєво-логічних практик, а створює певну буттєву цілісність, що дозволяє особистості самореалізуватися в процесі світоперетворення і життєтворчості. «Істина є те, що нас єднає, і – в комунікації полягають джерела істини. Людина знаходить у світі іншу людину як єдину дійсність, з якою вона може об'єднатися у взаєморозумінні й довірі. На всіх сходинках об'єднання людей – супутників за долею, люблячі, знаходять шлях до істини, який втрачається в ізоляції, у впертості й у свавіллі, в замкнутій самотності» [5, 442]. Таким чином, когнітивна складова аксіологічного фундаменту особистості має не лише пізнавальну, але й комунікативно-духовну наповненість, що робить її невід'ємною складовою духовного світу людини і основою процесу світоперетворення і життєтворчості.

Наступним базовим ціннісним комплексом особистості є її етична складова. Саме моральне енергетичне зусилля людини є ще однією необхідною умовою самоствердження особистості. Етичний аксіологічний фундамент особистості знаходиться під впливом багатьох факторів, як зовнішньо-суспільних, так і внутрішньо-духовних, однак, з нашої точки зору, саме внутрішня етична енергія визначає життєтворчі потенції особистості. Тобто будь-яке моральне

зусилля особистості є глибоко гуманістичною дією, людинотворчою і світоконструюючою.

Е. Фромм стверджував: «Гуманістична етика антропоцентрична. Звісно, не в тому сенсі, що людина – центр всесвіту, а в тому, що її ціннісні, як і будь-які інші, судження та навіть її сприйняття укорінені в особливостях її існування і мають значення лише в їх світлі» [6, 28]. Таким чином, смислостворююча енергія морального світу людини породжується саме її особистісною енергією під впливом світоглядного сприйняття об'єктивної дійсності, а також життєтворчих сподівань і прагнень.

Важливою складовою базових етичних цінностей особистості є формування стійких внутрішніх переконань людини, які, у свою чергу, слугують базовими чинниками світоперетворення і життєтворчості в різноманітних формах поведінкових проявів людини. Переконання, віра, принципи та ідеали нерозривно пов'язані з морально-ціннісною силою особистості, вони визначаються одні через інші, а також визначають одні інших. «При усвідомленні морального (у автора – російською «нравственного») здійснення віри – завдання моральної активності – ніколи не варто забувати того, що віра, за самою своєю сутністю, універсальна, повинна охоплювати все буття людини і тому не знає жодних кордонів для сфери своєї практичної дії, для сфери, в якій вона може й повинна вдосконалювати життя» [7, 383]. Цілісність морального світу людини, єдність її переконань, ідеалів, базових поведінкових орієнтацій є необхідною умовою становлення і самоздійснення особистості.

Зрештою, третьою фундаментальною аксіологічною сферою буття особистості є сфера естетичного. Необхідним елементом світовідчуття, світорозуміння, світосприйняття і світоперетворення є естетична енергія людини, яка дозволяє певним чином структурувати, гармонізувати особистісне буття в безмежних і поліморфних проявах об'єктивної реальності.

Світоперетворення і життєтворчість особистості обов'язково в основі своїй мають внутрішні естетичні відчуття і переконання, які формуються під впливом суспільних та масових смаків, але в основі своїй все ж таки мають особистісно-енергетичні чинники. Де і як існує естетичне? Найпростіша відповідь: естетичне є властивістю предмета. Дійсно, як включення в процес символізації, естетичне об'єднує, пов'язує суб'єкт з об'єктом, духовне з тілесним, але джерелом цього об'єднання, з якого виходить сама його потреба і функціональна необхідність, все-таки, на нашу думку, є внутрішньо-особистісна енергія. Таїна естетичного полягає в узгодженості зовнішнього

вигляду предмета з внутрішнім емоційно-образним принципом життєтворчості людини. У своєму естетичному відношенні до природи, до інших і до себе людина постійно перевіряє все на людяність, шукає пропорції та гармонійні взаємозв'язки, які б органічно пов'язували її з оточенням. Якщо звернутися до зовнішньої сторони естетичного начала, то спершу ми відносимо його до психічного життя людини. Що є естетичне? Почуття, емоції, думки, цінність? Виявляється, нічого із перерахованого не можна виключити із феномена естетичного, можна лише виокремити домінуючі моменти. У суб'єктно-естетичному домінує чуттєво-емоційне, а не мисленнєве, яке в цьому випадку має підлегле значення. Водночас, естетичне не має місця поза цілісною і живою єдністю, повнотою переживання. Естетичне у формі краси, прекрасного є очікуванням щастя, яке за умови вольового використання творчих потенцій людини й стає основою особистісної життєтворчості.

Таким чином, ми виокремили три базові аксіологічні комплекси, на основі яких формується особистість як внутрішній, духовний, енергетично-вольовий компонент людського буття. Трансцендентальною основою для цих базових цінностей є позадосвідне прийняття самої людини як абсолютної цінності-цілі, а також визнання свободи як незаперечного підґрунтя особистісного формування ціннісного світу. Саме когнітивні, етичні і естетичні орієнтири людини, складаючись у певну цілісність, є основою духовного, особистісного, творчого ставлення до світу та до процесу життєтворчості.

Необхідно зазначити, що саме цілісність, взаємопов'язаність і взаємовизначеність базових цінностей особистості є необхідною умовою для власне її формування та життєдіяльності. Особистість водночас є і рушійним началом формування базових цінностей людини, і наслідком єдності цих цінностей, результатом їх здійснення на основі духовно-вольового самовтілення.

Особистість ми можемо розглядати лише в системі духовності, адже вона є певною духовною цілісністю, яка енергетично, морально, естетично та когнітивно визначає сутнісні сили людини. Отже, для особистості особливо важливими є поєднання естетичного, морального та пізнавального її елементів, складників, рушійних факторів. Це складає її аксіологічну цілісність, єдність таких понять, як істина, краса і добро. Свідоме поєднання їх можливе за наявності іншої базової, невід'ємної для особистості цінності – свободи.

Яким би впливам зовнішньої, об'єктивної реальності не підлягала людина, вона обов'язково сприймає світ через систему базових

особистісних цінностей, тим самим у процесі персоніфікації займаючись світоперетворенням і життєтворчістю.

«Поле типових для людини (культури, суспільства) стосунків з іншими, фантазії, імаго, батьківські сценарії, стереотипи, особистісні зразки, на яких ці стосунки вибудовуються і переживаються, інтерпретується як простір індивідуалізації та персоніфікації. У зону аналізу потрапляє зустріч людини з власним досвідом, який стає простором реінтерпретації та діалогу. Адже світ не є простим засобом, чистою можливістю досягнення устремлінь людини, не є прозорим для її бажань. Світ існує і рухається за власними законами, чинить опір, утримує в собі ризик, сповнений інших людей, які так само волюють, бажають, прагнуть. Він збитковий, амбівалентний, принципово не даний, а заданий і є зосередженням усіх можливих зв'язків універсаму» [8, 41]. Тобто саме на основі духовної сили людини, яка є певним втіленням цілісності її базових когнітивних, етичних і естетичних переконань, будується світотворення, саме людина є джерелом розумності, впорядкованості, гармонійності світу, саме людина має потребу буттєвого впорядкування, яке і є втіленням процесу життєтворчості.

Базові цінності особистості, таким чином, є, з одного боку, смислоутворюючими чинниками життєтворчості, а з іншого – її енергетичною основою, яка надає людині спроможність звільняти вольову енергію заради світоперетворення і самоствердження. Базові цінності особистості формують в людині необхідність сприймати світ в такій упорядкованості та гармонійності, яку сама ж людина прагне встановлювати і стверджувати.

Часто можна зустріти теоретичні викладки, за якими цінності є виключно зовнішніми орієнтаційними подразниками, що спричиняють людську діяльну активність: «Роль цінностей як регуляторів поведінки людини проявляється в тому, що вони орієнтують її в оточуючому світі, збуджують до конкретних дій і надають діяльності певну направленість та зміст» [9, 14]. Ми не можемо з цим погодитися, адже наше розуміння базових цінностей особистості виходить з того, що вони створюються самою особистістю в процесі життєтворчості з метою надання будь-якій дії людини особистісного значення і смислу, що, у свою чергу, є умовою самоствердження та самоідентифікації особистості.

«Необхідно підкреслити, що стосовно окремої особистості, цінність може мати зобов'язальне значення, бути своєрідною формою висування моральної вимоги. Але на відміну від норми, що нав'язує певний образ життя, стиль поведінки, цінність виступає як те, що є

бажаним для самої особистості» [10, 662]. Таким чином, можна стверджувати, що саме базові цінності особистості є основою її життєтворчості, адже вони містять в собі потенціал і вимогу світоперетворення за тими ідеалами, які для людини є доленосними та найважливішими в процесі самоідентифікації.

Ще одним важливим фактором вибудовування цілісної системи базових цінностей особистості є духовність. Саме завдяки духовній насназі, енергії, переконаності і вірі людина здатна ставати особистістю, набуваючи, усвідомлюючи та здійснюючи на основі волі базові особистісні цінності, що є ще одним виміром життєтворчості.

Базові цінності, з одного боку, є фундаментом, на якому вибудовується духовна сила особистості, а з іншого – саме завдяки духовній енергії людина здатна усвідомлено формувати особистісну аксіологічну цілісність, яка стає визначальним і необхідним фактором, спонукою до самоствердження, світоперетворення та життєтворчості.

Безумовно, у процесі життєтворчості особистості саме духовна енергія, що стверджується і спирається на базові особистісні цінності, спричиняє ті чи інші поведінкові форми та реакції, змушує людину чинити відповідно до власної аксіологічної матриці. «Духовна цінність, що набула для людини особистісної ваги, лише тоді стає домінантою її «Я», коли постійно спонукає до відповідних вчинків. Ідеться, власне, про міру її значущості, тобто про силу емоційної енергії, оскільки від цієї сили й залежатиме, чи виникне в суб'єкта імпульс до моральної дії, чи ні. Якщо особистість ставитиметься до духовної цінності відсторонено, якщо не ототожнюватиме себе з нею, позитивного результату очікувати марно. І, навпаки, цілковите злиття особистості з духовною цінністю надає їй необхідної спонукальної сили. У такій цілісності й криється секрет дійової духовної особистості» [11, 9-10].

Отже, процеси світоперетворення і життєтворчості є єдиними можливими способами становлення особистості, завдяки яким людина самореалізується та активно перетворюється на рушійний і впорядковувачий елемент світобудови.

Таке ключове положення особистості у світі з необхідністю тягне за собою визначення особистості як духовної цілісності, адже, будучи творчою основою світоперетворення, вона вже не може розглядатися як складова частина світу, об'єкт. Особистість з'являється і самостверджується саме тоді, коли в процесі життєтворчості людина усвідомлює власну абсолютну цінність та набуває переконаності в тому, що самореалізація можлива лише тоді, коли основою будь-якого акту і вчинку є цілісність власної особистості.

«Для визначення сутності особистості дуже важливо, що вона не є частиною, а цілим і не може стати частиною. Особистість ніколи не є частиною по відношенню до чогось «загального». Особистість може уявлятися частиною суспільства або чогось загального в об'єктивації, коли її існування викинуте назовні. Але у внутрішньому своєму існуванні особистість не є частиною роду, не є частиною природи, не є частиною суспільства. Особистість є дух та належить духовному світу, в якому немає такого співвідношення частини і цілого, індивідуального і загального» [12, 302-303]. Ціннісно-орієнтаційний контекст життєтворчості особистості полягає саме в тому, що людина, спираючись на власні базові цінності, здатна вибудувати цілісну аксіологічну систему, яка, зрештою, і породжує енергію самотворчості та світоперетворення.

Отже, головною ознакою людини як особистості є духовність як здатність цілісного світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння і світоперетворення на основі базових цінностей.

Саме філософська рефлексія дозволяє певним чином реалізувати здатність усвідомлення себе як цілісно-духовної істоти. Втілення особистісних духовних здатностей, зрештою, призводить до самоствердження у світі, яке теж є продуктом духовної активності особистості, відбиттям її прагнень, віри, ідеалів, переконань тощо.

Проаналізувавши базові цінності особистості, а саме: когнітивні, етичні і естетичні цінності, ідеали, переконання, фундаментом для яких є абсолютна цінність-мета саме людина, а також її здатність до вільного, вольового самоствердження, було показано, що духовна енергія людини, яка є основним рушійним елементом світоперетворення і життєтворчості, знаходиться в амбівалентному відношенні до цих цінностей. Духовна сила особистості, з одного боку, залежить від цілісного комплексу її базових цінностей, але, з іншого боку, саме завдяки духовній енергії людина здатна створювати таку цілісність ідеалів і переконань.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бердяев Н. А.* Царство Духа и царство Кесаря // Бердяев Н. А. Царство Духа и царство Кесаря / сост. и послесл. П. В. Алексеева. – М. : Республика, 1995. – С. 288-356.
2. *Булгаков С. Н.* Свет невечерний: Созерцания и умозрения. – М. : Республика, 1994. – 415 с.
3. *Ильин И. А.* Путь духовного обновления // Ильин И. А. Путь к очевидности. – М. : Республика, 1993. – С. 133-288.

4. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме // Хайдеггер М. Время и бытие: статьи и выступления. – М. : Республика, 1993. – С. 192-220.
5. Ясперс К. Философская вера // Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М. : Республика, 1994. – С. 420-508.
6. Фромм Э. Человек для самого себя // Фромм Э. Психоанализ и этика. – М. : Республика, 1993. – С.17-190.
7. Франк С. Л. С нами Бог. Три размышления // Франк С. Л. Духовные основы общества. – М. : Республика, 1992. – С. 217-404.
8. Життєві домагання особистості / Т.М. Титаренко; [та ін.], АПН України, Ін-т соціальної та політичної психології. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 452 с.
9. Островський К. С. Про цінності та ціннісні орієнтації особистості // Соціально-політичні та правові проблеми формування особистості і держави: зб. наук. праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 23-24 жовтня 1997 року). – Хмельницький : ТУП, 1998. – С. 13-15.
10. Словарь философских терминов / науч. ред. профессора В. Г. Кузнецова. – М.: ИНФРА-М, 2010. – XVI, 731 с.
11. Бех І. Д. Цінності як ядро особистості // Цінності освіти і виховання: наук.-метод. зб. / за заг.ред. О.В. Сухомлинської, ред. П. Р. Ігнатенка, Р.П. Скульського, упор. О.М. Павліченка. – К. : Академія педагогічних наук України, 1997. – С. 8-11.
12. Бердяев Н. А. Я и мир объектов // Бердяев Н. А. Философия свободного духа. – М. : Республика, 1994. – С. 229-316.

Богданова Н. Г. Аксиологический аспект культуры жизнетворчества личности.

В статье сделан анализ базовых ценностей личности, а именно: когнитивных, этических и эстетических, идеалов, убеждений. Утверждено, что базовые ценности, с одной стороны, являются фундаментом, на котором выстраивается духовная сила личности, а с другой – именно благодаря духовной энергии человек способен осознанно формировать личностную аксиологическую ценность. Подчеркнуто, что главным признаком человека как личности является духовность как способность целостного мироощущения, мировосприятия, миропонимания и миропревращения на основе базовых ценностей. Доказано, что жизнетворчество, которое основывается на мировоззренческих ценностях и убеждениях, позволяет человеку становиться личностью, которая является духовным ядром человеческой жизнедеятельности.

Ключевые слова: ценности, когнитивные ценности, этические ценности, эстетические ценности, идеалы, убеждения, культура жизнетворчества личности, воспитание, ценностные ориентации, активная жизненная позиция, формирование личности, духовность, миропревращение, самоиндификация, самоактуализация.

Bogdanova N. G. The axiological aspect of culture of vital creativity personality.

The article provides an analysis of the basic values of the individual, namely, cognitive, ethical, aesthetic ideals and beliefs. It was approved that the basic values, on the one hand, are the foundation on which is built the spiritual power of the individual, and on the other – it is thanks to the spiritual energy of man is able to consciously generate personal axiological value. The main feature as human beings is the ability to spirituality as a holistic attitude, contemplation, world outlook and worldtransformation based on core values was emphasized. It was proved that vital creativity, which is based on ideological values and beliefs, allows a person to become a personality, which is a spiritual core of human activity.

Keywords: values, cognitive, ethical values, aesthetic values, ideals, beliefs, culture of vital creativity personality, upbringing, values orientation, active living position, formation of personality, spirituality, worldtransformation, self-identification, self-actualization.

Лисак І.

ЦІННОСТІ НЕНАСИЛЛЯ В ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ

У статті розглянуто актуальну проблему збереження і розвитку цінностей ненасилля в умовах глобалізації світу. Виявлено, що, вирішуючи глобальні питання сучасності, потрібно звернутися до політичного діалогу на основі ідей і принципів ненасилля для втілення процесу трансформації конфлікту в консенсус. Політика покликана знайти шляхи і засоби вирішення конфліктів, що виникають в житті громади, примирення та суміщення різнорідних і конфліктуючих інтересів усіх членів суспільства на основі громадянського діалогу, який має здійснюватися в гранично широкому соціальному просторі. Показано, що ненасилля звільняє людину від авторитарності, від централізованої держави, пробуджуючи в ній почуття відповідальності. З'ясовано, що створення справедливого і рівноправного світу, в якому відкидається застосування будь-яких насильницьких засобів для досягнення благої мети, вимагає існування ненасилля як носія політичної моралі. Поняття ненасилля безпосередньо пов'язане з політичною ефективністю як дієвий показник її сенсу. Також ненасилля звільняє людину від авторитарності, пробуджуючи в ній почуття відповідальності.

Ключові слова: насилля і ненасилля, цінності ненасилля, суспільство глобалізації, політичний діалог, філософія ненасилля.

Складний процес глобалізації, що розгортається в сучасному світі, потребує глибокого осмислення вітчизняного філософського досвіду.